

ЧУВАО САМ НЕМАЧКЕ ЗАРОБЉЕНИКЕ

Стуошо сам у Ужички народноослободилачки партшанокм одред 24. септембра 1941. године. Тад нисам имао ни пуних петнаест година. Када су немачки војници које су партизани заробили дотерани у Ужице, распоређен сам у посадну чету, која је чувала немачке заробљенике. Њих је било око 200 и били су смештени у згради Гимназије у Ужицу, на првом и другом спрату. Њихове собе су биле окренуте кући Малише Стефановића, учитеља и према православној цркви. Наша посадна чета, која је обезбеђивала заробљенике, била је смештена у учионицама које су биле окренуте према малом парчићу.

У посадној чети било нас је око 40 партизана. Командир посадне чете био је Србо Огњановић, звани Крмак. Не сећам се имена политичког комесара. Са мном су у чети били још и Драган „Швабо“, молер; неки Ристовић из Буара, Аксентијевић из Севојна, чијег се имена не сећам, затим Милан Марковић — Брашњо, Славко Вуловић, који је био преводилац и још неки, чијих имена не могу да ое сетим.

Немачки заробљеници су дошли преко Татинца и Мариног брега. Већином су то били људи преко 40 година старости. Мали број њих је имао испод 30 година.

Тих дана дошла је моја мајка пред зграду Гимназије да тражи од команданта да ме пусти кући јер сам био још млад, а у партизане сам отишао добровољно

Немачки заробљеници су у току дана ишли на разне радове у граду, а после експлозије у трезорима изношли су из тунела и рањанс радиике.

Ја сам оваки дан пратио једну групу немачких заробљеника, њих 15—20, преко Мендиног брда у Севојно, у зграду Пољопривредне школе, у којој је била смештена партизанска болница. У тој болници су били смештени лакши и тежи рањеници. Међу њима је било и четника. Немачки заробљеници оу рибали себе, ходнике, по потреби преносили рањенике из једне собе у другу, цепали дрва, носили отпатке хране из кухиње да би хранили овиње, које су биле власништво партизанске болнице. Немачки заробљеници су се хранили у самој болници. Добијали су дневно по три obroка, а јели оу исту храну као и болеоници. После за-

вршеног посла, заробљеници су се постројавали у две врсте и пред вече се враћали у Ужице. Свакодневно у одласку и повратку пролазили смо поред куће Ратка Секулића, па ми је он често додавао:

— Црни Гордићу, неоретни Гордићу, Немци ће ти отети ту пушку, па ће те изударати!

На те речи обично сам му одговарао:

— Чика Ратко, ништа се не брине. Ја се не плашим. Наши воде борбу на Краљеву и Ваљеву. Они не могу нигде побећи.

Заробљеници су ое грабили који ће од њих доћи у мој вод, јер сам са њима поступао сасвим коректно, а сем тога, храна је у партизанској болници у Севојну била врло добра.

Дошао је 28. новембар 1941. године.

Увече, негде између 18 и 20 часова, у нашу собу уђе један од партизанских руководилаца и рече нам:

— Другови, вечерас крећемо из Ужица. Одлазимо у шуму и потребно, је? да се добро обучете. Ко има, може да оџучи и(дупло. Ко има хране нека и то понесе!

После тога одмах смо се почели спремати. Сећам се да сам навукао двоје панталоне и две блузе. Приликом повлачења касније ми је то много ометало.

Неколико минута каоније речено нам је да Немци треба да се построје у колону и да са њима идемо на железничку станицу у Ужицу. Заробљеници су се постројили за неколико минута. Брзо смо дошли на железничку станицу. Потоварили смо се у фургона. Нисмо знали правац кретања. Отприлике око 20 часова воз је кренуо. Путовали смо дуже нешто што је било предвиђено. Воз је морао неколико пута да стане на отвореној прузи, јер локомотива није имала довољно паре. Стигли смо у једну железничку станицу и рекоше нам да ту треба да се искрцамо. Упитах:

— Која је ово железничка станица?

— Кремна! — неко рече.

Било је већ 23 часа. Почео иокрцавање и постројавање заробљеника. Наређен је покрет. Кренули смо у правцу Семегњева.

Сутрадан око 10 часова налазили смо се негде близу Семегњева када пред нас дојаха један партизански коњаник и саопшти нам:

— Другови, на Палисаду се води огорчена борба. Ено, и ви чујете пуцњаву! Наређење је да сви они, који су здрави и способни крену у правцу Палисада како би се спасили тешки партизански рањеници, а преостали део другова да иде са заробљеницима у одређеном правцу! . . .

Из наше посадне чете, нас око 15—20 кренуло је у правцу Палисада. Дошли смо били до оувата Пера Пржуљевића, где се налазила велика шупа у којој је био омештен партизански магацин. Када смо се удаљили од тог магацина на око 500 метара

од ПаШСада наишла оу двојица партизанских руководилаца, који су нам рекли:

— Другови, повлачите се у правцу Семегњева! Рањеници оу побијени!

Свратили смо у партизански матацин и узели нешто хране и одеће у упитили се у правцу Семегњева. Упут оу кружили авиони и бомбардовали колону запрежних кола која су ишла у правцу Санцака. Поред пута било је доста побијених волова и уништених запрежних кола.

Колону немачких заробљеника стигли омо негде после Семегњева на путу према Јабланици. Заробљеници су на ногама имали ципеле са дрвеним ђоном, који ое није превијао — кломпе, па су се врло тешко кретали. Мнош од њих вадили су фотографије својих жена и деце, плакали су и говорили да они нису ништа криви. Молили су да их не побијемо. Тумач Славко Вуловић их је питао зашто плачу, а они су му одговарали да плачу зато што их водимо у урвине где ћемо их стрељати. Многи од њих су говорили:

— Хитлер ист шајзе! Хитлер ист швајн! Хитлер ист лумп!

У Горњу Јабланицу омо стигли касно у ноћ. Заробљенике смо сместили у зграду основне школе. Ту смо остали до ујутру. Кад је свануло Србо Огњановић нам је саопштио:

— Идемо у правцу Доње Јабланице и Чавловца. Немачке заробљенике остављамо у школи! . . .

Пошто сам Срба ближе познавао, питао сам зашто остављамо заробљенике у Горњој Јабланици, а ми се повлачимо. Србо ми је на то одшворио:

— Немамо храие ни за нас, ни за заробљенике. Не знамо куда да идемо даље са њима. Сем тота, Немци су ноге подбили од дрвених ципела, па не могу даље ни да се крећу! . . .

Враћамо се из Горње Јабланице у Доњу Јабланицу. Наша челна колона је прошла село, а нас неколико, који смо били поустали, ишли омо иза предње колоне. Одједанпут пред нас изађе једна група четника и повика:

— Одложите оружје! Сви сте опколени!

Ја ое тргох и повичем са осталим партизанима:

— Ви одложите оружје! Ми смо претходница. Иза нас иде друга група партизана!

Четници се повукоше и ми мирно прођосмо кроз Доњу Јабланицу. Пред вече смо стигли у Чавловац. Ту омо нашли Слободана Пенезића Крцуна са око 200—300 партизана. Једна чета је била наоружана тромблонима. Те ноћи Оретен Николић Зунзо је свирао на виолини партизанске песме, а ми омо га пратили. Поред нас жуборио је један поточић, а недалеко налазила се воденица.

Сутрадан пре подне Крцун је позвао Срба Огњановића на разговор. Крцун се интересовао шта је било са немачким заробљеницима и када је сазнао да су их пустили на слободу, наредио је да Орба вежу за једно дрво. Нађоше неки конопац и Срба свезаше за једну по~~у~~велику јелу. Тада Крцун извади пиштољ, приђе Србу, а онда се окрену борцима:

—• Другови, Србо је оставио 200 немачких фашиста који ће се сутра окренути против нас. Да ли га треба стрељати?

Пшто је Србо био Ужичанин, а присутни паргизани скоро сви Ужичани нису се сложили да се Србо стреља.

Пошто је Србо био ослобођен, Крцун је наредио њему, Драгану „Шваби" и Славку Вуловићу да иду у правцу Горње Јабланице да виде шта је било са заробљеницима. Нама, осталим наредио је да идемо у колони до Доње Јабланице. Када смо стигли близу села, развили смо се у стрелце, опколили село, извршили претрес кућа и разоружали четнике, који су дан раније покушали да разоружају нашу групу.

Милош ГОРДИЋ